

Hyvä hoitajuus tukee lapsen osallisuutta

TEKSTI:
Laura Ortju, TtM,
terveydenhoitaja

Oletko koskaan pysähtynyt miettimään, miten lapsen osallisuus näkyy omassa työssäsi? Onko osallisuuden tukeminen sinulle tärkeä asia? On tai ei, jokaisella lapsella on Suomen perustuslain ja potilaan asemaa ja oikeuksia säätelevän lain mukaan oikeus osallisuuteen omista asioistaan myös terveydenhuollossa. Kansallisen lainsäädännön taustalla vaikuttavat muun muassa EU:n perusoikeuskirja ja yleissopimus lapsen oikeuksista. Pelkistä suosituksista ei siis ole kyse. Laillisten veloitteiden lisäksi hoitotyössä meitä sitoo ammattieettinen velvollisuus kunnioittaa lapsen itsemääräämisoikeutta (Pietilä ym. 2012) sekä käyttää osallisuutta tukevia keinoja (Hein 2019).

Osallisuus on terminä hieman hankala, koska se voidaan määritellä monin eri tavoin. Tässä artikkelissa osallisuudella tarkoitetaan lapsen oman näkökulman kuulluksi tulemistä, osallistumisen mahdollistamista,

omiin asioihin vaikuttamista ja osallistumisen vaikuttavuutta (ks. STM 2019) sekä vuorovaikutuksessa olemista, yhteisöllisyyttä ja mukaan ottamista (ks. Isola ym. 2017) omaan terveyteen ja hyvinvointiin sekä hoitotyön keinoihin ja omaan ympäristöön liittyviin ratkaisuihin.

Mitä lapsen osallisuus hoitotyössä merkitsee?

Yksinkertaisimmillaan osallisuus on vuorovaikutusta lapsen ja hoitajan välillä (ks. Stanton ym. 1986, Meleis 2018) sekä lapsen omien voimavarojen ja itsehoidon taitojen tukemista (ks. Sidani 2011) ja arvostamista (Eriksson ym. 2018). Lapsen vajaavaltaisen aseman (ks. Hakalehto 2018) vuoksi lasten hoitotyössä on ymmärrettävä perhehoitotyön periaatteita. On välttämätöntä ymmärtää, mikä merkitys huoltajien mielipiteillä (ks. de Vries & Rings 2019) ja toiminnalla (ks. Rippen 2019) on lapsen hyvinvoinnille. Kirjallisuuskatsaukseni (Ortju ym. 2021) perusteella pikkulapsen osallisuuteen hoitotilanteessa vaikuttavat paitsi hoitotyön keinot ja ulkoiset olosuhteet, myös

lapsen, vanhempan sekä ammattilaiseen henkilönä liittyvät tekijät. Tässä artikkelissa tarkastellaan edellä mainituista vain ammattilaiseen liittyviä tekijöitä. Sanarajoituksen vuoksi lähdeviitteet on jätetty pois, mutta ne löytyvät lehden verkkosivulta.

Mitkä hoitajan ominaisuudet tukevat lapsen osallisuutta?

Tutkimusten mukaan lapsen osallisuuden hoitotilanteessa mahdollistaa riittävä hoitotyön osaaminen ja kokemus. Osallisuutta tukee se, että hoitaja on kiinnostunut mahdollistamaan lapsen osallisuuden ja luottaa tämän kykyihin. Yleinen ammattieettinen osaaminen sekä aktiivinen lapsen edun ajaminen tukevat lapsen osallisuutta. Osallisuuden toteutumiseksi on merkityksellistä, että hoitaja huomioi ja arvostaa lapsen näkemystä. Hoitajan tulee ottaa lapsi todesta sekä toimia yhteisymmärryksessä tämän kanssa. (Ortju ym. 2021.)

Lapsen osallisuutta heikentää se, ettei hoitaja ymmärrä osallisuuden merkitystä eikä tunne tapoja, joilla voisi tukea lapsen osallisuutta. Osallisuuteen vaikuttaa haitallisesti se, jos hoitaja ei tunne eikä arvosta lapsen oikeuksia. Lapsella on paremmat mahdollisuudet osallisuuteen, mikäli hoitaja kokee oman työnsä merkityksellisenä ja haluaa kehittyä

siinä. (Ortju ym. 2021.)

Hoitajan luonteenpiirteistä myönteisesti osallisuuteen vaikuttavat humaanius, positiivisuus ja luotettavuus. Humaniuteen liittyy inhimillisyys, ystävällisyys sekä kyky kohdata ja kunnioittaa lasta ja perhettä. Positiivista asennetta osoittava hoitaja madaltaa lapsen kynnystä osallistua ja ilmaista mielipiteensä. Osallisuutta tukee hoitajan kyky luoda yleistä luottamuksen tunnetta, pitää lupauksensa sekä olla rehellinen. (Ortju ym. 2021.)

Kuinka parantaa omaa kykyään tukea lapsen osallisuutta?

Edellä mainitut hoitajiin liittyvät tekijät saattavat ensi silmäyksellä vaikuttaa itsestään selvyyksiltä. Minä ainakin voin helposti ajatella olevani rehellinen, luotettava ja lasta kunnioittava. Meidän on kuitenkin kyettävä tarkastelemaan omaa toimintaamme reflektiivisesti ja pyrittävä aktiivisesti muuttamaan omia toimintatapojamme. Lapsen osallisuuteen vaikuttavista työtavoista ja toimintakäytännöistä on hyvä keskustella sekä työyhteisö- että organisaatiotasolla. Havainnoida omaa (ja kollegan) toimintaa on mahdollista havahtua huomaamaan niitä tekijöitä, jotka edistävät ja estävät lapsen osallisuuden toteutumista. Näiden tekijöiden havaitsemiseksi on tärkeää perehtyä lapsen oikeuksiin ja osallisuuden merkitykseen lapsen hyvinvoinnille. On hyvä pysähtyä omien rutiininomaisten tapojensa äärelle, havaita toimintansa vaikutus. Puhuttelenko aina ensin ►

---

lasta? Annanko lapsen etsiä oman paikkansa huoneessa? Ymmärränkö, etten voi kysymättä tietää lapsen näkökulmaa? Osaanko kysyä lapselle sopivalla tavalla; sanoilla, puhetta tukevilla menetelmillä tai havainnoimalla hänen kokemustaan? Ovatko osallistumisen tavat aikuisten määrittelemiä vai voiko lapsi vaikuttaa niihin? Pyrinkö saamaan lapsen kuuntelemaan minua vai itseni kuuntelemaan lasta? Osaanko olla hoputtamatta, annanko lapsen tunteille tilaa? Kun ymmärrämme, miten valtaisa merkitys omilla pienillä teoillamme on, on meidän helpompi järjestää niiden toteuttamiseen mahdollisuus kiireisenäkin päivänä.

On olennaista ymmärtää, että lapsen osallisuuden tukeminen on hoitotilanteisiin vaikuttamisen lisäksi vaikuttamista hänen koko hänen elämäänsä. Osallistuminen ja myönteinen kokemus vaikuttamisesta omiin asioihin yksittäisessä hoitotyön kohtaamisessa on eittämättä tärkeää ja voidaan mahdollistaa pienillä teoilla, jos ne perustuvat kyseisen lapsen näkökulman hyväksymiseen. Lapsen osallisuus hoidon suunnittelussa ja laajemmin oman hyvinvoinnin tukemisessa onkin haastavampi kokonaisuus, johon vaaditaan eri

ammattilaisten välistä yhteistyötä ja organisaation strategisia linjauksia. Meillä hoitotyön ammattilaisilla voi olla merkityksellinen asema lapsen oman näkökulman esille nostamisessa hoitoneuvotteluissa, kuntoutuksen suunnittelussa ja perhetyössä. Pidetään huoli, ettei lapsen osallisuuden tukeminen jää sille tasolle, että annetaan lapsen valita ennalta määräytyistä kahdesta vaihtoehdosta se vähemmän vastenmielinen.

Kun kohtaat lapsen, kohtaa hänet yksilönä. Ota vastaan hänen tunteensa ja arvosta hänen mielipidettään yhtä korkealle kuin omaasi. Sinä olet se, jonka on tarpeen mukautua tilanteeseen. Lapsi saa olla lapsi ja riittävän hyvä sellaisenaan. ■

Lähteet:

Ortju L, Kankkunen P & Haaranen A. 2021. Pikkulapsen osallisuus perusterveydenhuollon hoitotilanteessa - scoping-katsaus. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. Painossa.

Artikkelin lähteet löytyvät lehden verkkopalstalta.